HANDÎ VE DİVANÇESİ-I

Ömer ÖZKAN•

ÖZET

Bu çalışma, Osmanlı kültür merkezlerinden olan Eski Zağra'da dünyaya gelmiş, 19. yüzyıl ortalarında yaşamış bir sanatkârın, Handî'nin hayatı ve divançesi üzerine kaleme alınmıştır. Böylelikle, edebiyat tarihlerinde ve kimi bazı temel kaynaklarda adından dahi söz edilmeyen bir şâir ve onun değişik vesilelerle bulunduğu coğrafyalar hakkında bazı yeni bilgiler ilim âlemine sunulmuştur.

ABSTRACT

This essay is written about artistic aspect, collected poems and life of an artist, Handî, who lived in the middle of 19 th. Century and was born in Eski Zağra, one of the cultral centrum of Ottoman Empire. So, some new information about a poet, whose name was not mentioned in literature history and in some bibliographies, and also the places in which he was located with different couses, were presented to the science world. Thus, some explanatory information were given before passing, to investigations related to poet's life and art.

Key words: *Eski Zağra, Handî, divançe*

Anahtar kelimeler: Eski Zağra, Handî, divançe

Handî Efendi, Rumeli divan şâirlerindendir. Hakkında hiçbir tezkire veya tarih kitabında kayıt bulunmamaktadır. Kaynaklarda yer alan "Handî" ise 18. yüzyılda yaşamış Lefkoşalı bir şairdir ve çalışmamıza konu olan şahsiyetten farklıdır (Genç 2000; Sâlim 1315; Kurnaz vd. 2001; Özcan 1989: C.5; Süreyya: C.2; Levend 1998). Bu bakımdan, Eski Zağralı olduğunu tespit ettiğimiz "Handî"nin hayatı hakkındaki belirsizliği biraz da olsa ortadan kaldıracağını düşündüğümüz Divançe metni önemlidir. Yine, şâirin mürettep divanının gazeller kısmının da yayımlanmış olması (Fedai 2003), hayatı, şahsiyeti ve edebî kişiliğinin daha da aydınlanmasına katkılar sağlamıştır. Divanda yer alan, şiir takdim edilmiş ya da bir vesileyle dile getirilmiş kişiler veya olaylar Handî'nin yaşadığı dönemle ilgili bazı ayrıntıları ve yaklaşık tarihleri de ortaya koymaktadır. Divan metninde bulunan bu bilgiler(Fedai 2003), Divançede yer alan verilerle örtüşmektedir.

Tüm bu bilgilere göre Handî, 19. yüzyıl başlarında, günümüzde Bulgaristan sınırları içerisinde bulunan Eski Zağra'da dünyaya gelmiştir(Divançe:9-12:2-3; Fedai 2003:109-114). Devrin klasik ilimlerini tahsil etmiştir. Evlenmiş ve Mehmed Rauf adında bir çocuk sahibi olmuştur. Ancak bu çocuğunu genç yaşta kaybetmiştir(Fedai 1993). Hayatının tamamını Zağra'da geçirmediği anlaşılan Handî, bir müddet Kıbrıs ve Edirne'de bulunmuştur. Bu ikametlerin, bir devlet görevi gereği olması muhtemeldir. Ancak Handî'nin Zağra ile ilgili zengin ifadelerine bakacak olursak onun uzun bir müddet burada kalmış olduğu, daha sonra gurbete çıktığı sonucuna ulaşırız. 1860'lı yıllarda hayatta olan şair, ölmeden iki hafta önce kaleme aldığı iki gazeldeki ifadelere göre, muhtemelen bir hastalık sebebiyle hayata gözlerini yummuştur (Divançe: 30-31). Ölüm tarihi ise belli değildir.

Şiirlerinde "Handî" mahlâsını kullanan şairin, Divançe'de hiç mahlâs kullanmadan kaleme aldığı bir gazeli ve Hz. Ali'ye olan muhabbetinden kaynaklandığını tahmin ettiğimiz "Ali" mahlâsıyla yazdığı bir gazeli bulunmaktadır(Fedai 1993). Ayrıca şairin, manzumelerinde Kerbelâ'dan, evlâd-ı Ali'den ve "Haydar" namıyla Hz. Ali'den ve onun

kılıcından bahsetmesi, yine bir gazelde âlem hankahına Hacı Bektâş Velî'ye ikrar eylemek için geldiğini dile getirmesi; Balkanlarda yaygın olan Bektâşîliğin, az da olsa tesirinde kaldığını gösterir.

Handî'nin, mürettep divandaki şiirlerine ek olarak, Divançe'de 57 gazel, 3 müstezat, 1 kaside, 2 terkîb bend, 1 murabba, 15 muhammes, 5 müseddes, 2 müsemmen ve 5 tahmisi bulunmaktadır.

Divançe, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektâş Velî Araştırma Merkezi Başkanlığı kütüphanesinde 413 numaralı kayıtta bulunmaktadır. Yazma, ciltsizdir ve yazıların bir kısmı, su tesiriyle yıpranmış ve bozulmuştur. Ayrıca, 240x165 (185x120) mm ölçüsünde, 33 varak, kağıdı âharsız ve filigransızdır. Müstensihi, şairin birlikte müşterek gazel kaleme aldığı Mehmed Şerif Remzî Efendi'didir. İstinsah yeri Eski Zağra ve istinsah tarihi ise 1277(M.1860)'dir. Şairin bazı ifadelerinden anlaşıldığına göre buradaki şiirler, mürettep divandan daha sonra, şairin ölümüne yakın bir zamanda kaleme alınmıştır.

Eserde yer alan manzumelerden bir kısmının başlıkları müstensih tarafından yanlış yazılmıştır. Nitekim bu şiirlerin nazım şekilleriyle, müstensih tarafından onların üzerlerine yazılmış adlandırma uyuşmamaktadır. Örneğin bir mütekerrir murabba gazel olarak gösterilmiş ve bir mütekerrir müseddes tercî bend olarak adlandırılmıştır. Bu tür yanlışlıklar düzeltilerek gerekli açıklamalar dipnotlarda ifade edilmiştir. Şiirler 19. yüzyıla ait olmaları nedeniyle, günümüz Türkçesine uygun biçimde çevrilmiş ve her birinin altında orijinal metindeki sayfa numaraları belirtilmiştir. Problemli mısraların sonuna da yıldız (*) işareti konulmuştur.

Handî'nin Divançe'de yer alan şiirleri iki bölüm hâlinde sunulacaktır. Bu çalışma gazeller dışındaki şiirleri içermektedir. 1 kaside, 2 terkîb bend, 1 murabba, 15 muhammes, 5 müseddes, 2 müsemmen ve 5 tahmisten oluşan bu şiirler aşağıdaki gibidir:

1

Zagra-i Atîk Kadısı-zâde

Mehmed Kâmil EfendiHazretlerine Takdîm Olan (Kaside)

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Eyâ hâme dem-i mu'ciz-res-i ehl-i sünûhâta

Sitâyişle yürü tekrîm-i bahş için mübâhâta

2 Tabî'at rahşını raht-ı belâgatle edip tezyîn

Süvâr-ı mühre-i hurşîd olup çık sahn-ı ebyâta

3 Licâm-ı nushumu elden koma ser-keşlik eylerse

Reh-i maksûda nerm-rû yürü deşt-i rüsûhâta

4 Semend-i bâd-ı reftâr-ı kemâlin menzile yetsin

Yürü çık Rüstemâne şöyle meydân-ı kemâlâta

5 Cenâb-ı Kâmil'e tekmîl-i arz-ı dil-nüvâzî kıl
Ki zîrâ tâ pezîr-i dil-pesend etmiş beyânâta

6 Hele ben de va'âdî-i sühandan olmuşum fârig
Velâkin arz-ı teklîf eylemem böyle kelân zâta

7 Cihânda hâk-veş pâ-mâl-i mihnet hâk-rû yeter kim
Budur maksûd-ı ehl-i gayr-ı echel ehl-i hâcâta

8 Biz ol hâr u has-ı künc-i tevekkül-kerde-i aşkız
Bizi takdîr koymuşdur ezelden nakş-ı bülvâta

9 Yürüt gel mutribân-ı aşkı semt-i feyz-i eltâfa
Yüzün sür hâk-i pây-i hazret-i şâh-ı kerâmâta

10 Cebîn-i arş-sâ-yı hazret-i cânânı ikbâl et
Dahi müstagrak et Ka'be'yi emvâc-ı reşehâta

11 Tesennüh eyledikce nûr-ı *küntü kenzi lâ-yefnâ*
Anı bu vechile arz eyle erbâb-ı harâbâta

12 Koma elden du'âyı mest-i aşk iken bu vâdîde
Giriş eş'âr-ı pâkin Handiyâ Zagra'da isbâta

D.15

1

Beyt-i Şûh [u] Bülend Pervâzî

Nazîre-i Terkîb-Bend-i Dîvân-ı Rûhî

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Biz eşheb-i tab'-ı dil ile arbede-cüstüz
Meydân-ı muhabbetde bile hest ü ne hestiz
Leylî hevesinden geçeli hayli dem oldu

Zencîr-i cünûn kaydına mâdâm nîstiz

Şeb-tâ-be-seher aşk ile giryân-şodelikde

Bîdâr-ı fuâd-ı dil [ü] ber-şevk-i nuhustuz

Ol bârgeh-i mertebe-i şâha tutup yüz

Kâm-ı dile dest-resi olur sâhib-i dostuz

İklîm-i belâgatda bizim mesnedimiz var

Serkerde-i sâhib-i sühan suffe-nişestiz

Baht-ı bed-i nâ-kâm demişler bize ammâ

Hurşîd-i bezm-i gögümüz gibi hucestiz

Gurbetde yatar zâr u zebûnter u mesâkin

Zagra'ya gönül peyki ile nâme-ferestiz

Biz dâhil-i meyhâne dil-i pîr-i mugânız

Mest-i mey-i la'l-i leb-i şûh-ı dil ü cânız

2 Rindân-ı mey-âşâm-ı cihân ehl-i himemdir

Hem bezm ü rezimde heme ashâb-ı ilimdir

Hem ehl-i belâgat u sühan-sâz u cihân-sûz

Hem ser-i kütüb dâire-i ehl-i kalemdir

Bi'l-cümle kemâl ile mezâhir geçinirler

Mâil-şode-i gonca-i gül-bâg-ı İremdir

Allâhu şehîdü ve kefallâhu şehîden

Ehl-i basara feyz-i şehenşeh-i ademdir

Sor kâsid-i meyhâne-i ikbâl u fuâda

Câm üzre yazılmış nice rengîn rakamdır

Sâkî getir ol neş'e veren bâde-i nâbı

Meşreblerü mey-meşreb-i gülbâşı şiyemdir

Mestâne-i bezm-i ezel-i hûş ser-i hüşyâr

Hep na'ra-i mestâne urur sâhib-i demdir

Bâ-çeng kanâ'at-şode-i câm-ı şikestim

Mestim ü hem erbâb-ı hıred hest ü ne-hestim

3 Bir böyle sünûhâta nice dil ola ebsem

Ger dikseler agzın olamaz hâsılı ebkem

Biz peyrev-i Rûhî-i sühan-dân-ı belîgiz

Fark eyleye erbâb-ı hüner nazm-ı müsellem

Gül gibi sürâhî var iken elde musarrah

Hâcet mi var endûh-ı gam-ı dil ola haram

Hûbân-ı hayâl olmak için şevk-i derûn-sâz

Bu hikmet-i i'câz dile kim ola mahrem

Tay eyleyecek menzilimiz kalmadı âhir

Bu bâdiye-peymâda biziz hâsılı hâtem

Cemşîd ile ünvânımızın farkı füzûndur

Hurşîd iledir sâgarımız hem-ser-i a'zam

Âyine-i âfâka yazılmış adımız var

Bu sûret-i esrâr-ı Hakı emr-i mahzam

Her mürşid-i meyhâne-i meslûk-ı kemâlât

Hep cehl-i mürekkebligini etmede isbât

4 Erbâb-ı fenâ meşreb-i bünyâd olayım der

Şevk-i mey-i mahbûb ile dil-şâd olayım der

Bir lahza mürekkeb yalamış agzı kararmış

Agız karalıgı ile hem yâd olayım der

Sûfîlerün âlâyişi hep sahte-revişdir

Sûretde meger mesnede isnâd olayım der
Hep hây ile hûy ile yürür sûfî-i sâlûs
Sandûka-i cân güher-i zâd olayım der
Şâ'ir geçinir ba'zı sanâdîd-i erâzil
Bî-vezn sühan sâhib-i inşâd olayım der
Var ba'zı dahi vakdi geçen şâhid-i bâzâr
Meydâna çıkıp Yûsuf'a hem-zâd olayım der
Uşşâk-ı dil-küştelere hâlini sorsan
Bir dilber için aşkıla berbâd olayım der
Ol rind-i harâbât-ı derûn-sâz-ı arakdır
Mest-i mey-i sahbâ-yı huzûzât-ı şerefdir

5 Zî kıymet olur güher-i sermâye-i sevdâ
Ol güheri kim bilmeye her ebter-i ednâ
Bu dâg-ı derûndur ki hat u hâli mehândan
Aks-âver olur sûret-i âyine-i ra'nâ
Erbâb-ı hıreddir o ki öz hâleti bilmiş
Aynında anın habbe degil âlem-i ifnâ
Bir zülf-i siyehkâr dolandırdı cihânı
Dagıtdı bütün zümre-i uşşâkı ser-â-pâ
Akl ile Felâtun geçinen dil-şodegânın
Sermâye-i vâriyetini eyledi yagma
Huffâş gibi mihre nazardan ola ıskât
Ol mâh-cemâli nice görsün o kim a'mâ
Bâlâ kadine sidre bile eyledi tahsîn
Ermez o bütün sâyesine bir yed-i tûlâ

Hep sahte durur cümle sühan-senc-i ekâbir

Olmazsa eger ahd-i kavî tayyib u tâhir

6 Ol sâhib-i kudretde olan ilm-i mürüvvet

Nâ-ehl-i mürüvvet edeyim verse ne hâcet

Ol zümre-i nâ-kes ki anı eyledi inkâr

Gözde görünürken demez erbâb-ı basîret

Bak âlem-i ma'nâda neler gösterir ol dem

İsbât iledir vahdetine âlem-i sûret

Sûretde eger olsa idi bir kişi ednâ

Ol günki sa'âdet ile isbât ede sîret

Hem ol dem-i lâ-yenfa' kâl gerekmez*

Hâl ola makâl olmaya bi's-sabr u selâmet

Vâriyeti sormaz sana senden sora zâtın

Ol dem edesin kurb-ı hakâretle icâbet

Derler ne getirdin yed-i teksîb ile arz et

Ger dest-i tehî geldin ise vây sana elbet

Biz dest-i tehîler degiliz gözle bakıla

Dest-âver olurduk bu sühan başa kakıla

7 Dolâb-ı cihânın dem-i devrinde safâ var

Derlerse ki yokdur diyene hayli hatâ var

Bu sûret-i ahsen ki nedir fark edemezsin

Ey zâhid-i hodbîn nazar et kıble-nümâ var

Zâhirde cefâyı felege eyleme isnâd

Ma'nîde cefâ bildigin âlemde vefâ var

Ser-rişte-i ser-akd-i kazâ muhkem olunca

Ol bend-i kazâya diyeler sana rızâ var

Bak şöyle şifâ-hâne-i ahkâm-ı rızâya

Ey haste-i bî-çâre bu derde ne devâ var

Ol hâzık-ı üstâd-ı ezeldir biliriz biz

Ehl-i ilele merhem-i ihsân sezâ var

Ol âlem-i tecrîdde var mıydı sana yol

Külfetkede-i âleme bak hüsn ü kabâ var

Ol hüsn-kabâyı giyinip bak bu ne âlem

Bu âlem-i hoş-cilve ki müşahhas-ı âdem

8 İkdâmını encâmını anla kaderinden

Farkı neye müncer ola hâlin eserinden

Bir mâh-likânın elini tut olasın şâd

Gark ola ser-i kûy-ı dü-çeşmin güherinden

Sıdk ile ser-i zülfüne vâbeste olursun

Ölsen sakınıp dönmeyesin şîvelerinden

Levh-i diline yaz anı esrâr-ı Hak'ı bul

Mahv olmaya ol sûret-i zîbâ basarından

Fark et görüne merdümek-i cân nazarından

Ol bedr-i likâda ola kim olmaya noksân

Tekmîl-i sıfat ola cihânın kamerinden

Kim tîr-i kazâ ger atılırsa sana bir gün

Pûlâd-ı dü-tâ olsa geçerdi siperinden

Ey zâhid-i hodbîn sakın olma nâ-bînâ

Bînâ geçinirsin velî kalbin gözü a'mâ

9 Hûbân-ı zamânın talebi sanma ki cândır

Cân olsa eger hûb degil cân-ı cihândır

Meşreblerini dersen eger şîre vü efzah

Sîm-verze harisi geçinir fi'l-i zinâdır

Ne dil-şodesinde ne bütânında ara hâl

Her birisi billâh yine yahşı yamandır

El virme felek pâyına merkezde degil bak

Efserde zih ü saht degil bâr-ı girândır

Her kim ki meger aldana bir mâh-likâya

İsrâf-ı sıdk etse dahi hâli gümândır

Sevdim anı sâdık diyü zinhâr göyünme

Kanın döke cân almak için gözleri kândır

Âlemde güzel ol ola kim hub-ı derûnu

Fark eyleye birden bire sultân-ı zamândır

Bu pendim unutma sakın aldanma fesâda

Nakdîne-i ömrün ne revâdır gide bâda

10 Ol burc-ı belâgatda ki biz mihr-i sünûhuz

Âyine-i gîtî gibi bir feyz-i vüzûhuz

Hem tîr-i kazâ gam-zedesi olduk ezelde

El-hâleti hâzih nidelim sîne-cürûhuz

Pejmürde bir ... dinleriz sûfî-misâli

Zann eylemeyin öylece biz bâde-fütûhuz

İcmâl-i sühan nüktelerin fash ideriz hem

Dârendeye engüşt güher hâme-nüsûhuz

İçdik lebinin bâdesini bir meh-i nâzın

Fi'l-vâki’ hüşyâr degil mestî-i dûhuz

Arş üzre bizim vâr yerimiz sâye-i dilde

Âvâze-ger-i velvele-i dîk-fürûhuz

Evza'-ı makâlâtımızı hâle bırakdık

Memdûha-i âmâ ile ser-nâm-ı bedûhuz

Cibrîle mü'eyyed sühan-ârâ-yı nüketiz

Ol cevher-i cân içre nihân zâtî-sıfatız

11 Her güm-şodeler mûy-ı ser-i yâr ile melfûf

Etmekde durur her birisi ömrünü metlûf

Tahsîl-i merâm olmaya aksâ-yı emelin

Her bir işi şol mertebelerde kala mevkûf

Sûfi gibi biz zerk ü riyâ etmezüz izhâr

Her zerk ü riyâ levh-i kazâda ola mahfûz

Pâkize-asılız seyir-i nakş-ı nihânda

Sûretde begenmez bizi her asfer-i mecfûf

Zagra'nın eger olmasam erbâb-ı basîri

Kim kıymetimiz ref' olup eyler idik hûf

El-minnetü lillâh ki eşrâf u ekâbir

Her birisi bir kâf-ı kanâ'at gibi masfûf

Da'vâda sefîhâne yürür ba'zı ekâbir

Fi'l-cümle olur dahl-i ta'arruz ile mekfûf

İşte bu sebebden özümüz fahrla muhallâ

Bir yüzde safâ mahzeniyüz gam degil ammâ

12 Zagra'da eger olmasa efvâc-ı ekâbir

Erbâb-ı nüket eylemez arz-ı makâdir*

Sâir varasan cümlesi bî-behre ve dûndur

Erbâb-ı himem cevher-i hâlis gibi zâhir

Hep beldemizin eşref-i a'zâ-yı kirâmı

Her biri Felâtun-reviş-i hayy-ı mu'âsır

Erbâb-ı sühandan nicesi fenn-i nüketde

Deryâ-yı fesâhat u belâgatda meşâhir

Fevzî vü Hicâbî vü Emînî dahi Ulvî

Ma'rûf heme Rûm u Acem'de nice şâ'ir

Kâmûs-ı ma'ânî vü güher-pâş-ı belâgat

Envâr-ı sünûhât-ı İlâhî ile bâhir

Hiç böyle karardan cihân olmaya aslâ

Tetahhur-ı nihâdla belî tayyib ü tâhir

Eşrâr-ı zamâne bigi habbâl nidelim biz

Bî-kâide mechûl-ı meâli nidelim biz

13 Dil âlemini âkil isen eyle penâgâh

Kim anda durur bârgeh-i zât-ı şehenşâh

Kurbiyyet ise maksad eger Hakka yakın ol

İklîm-i vücûdunda gönüldür ana dergâh

Erbâb-ı fazîlet bu mezâyâ ile ma'lûm

Öz nefsini bil sen de eger var ise dil-hâh

Efvâc-ı tecâhülde bu ne sa'y u emekdir

Cehl ile bulunmaz sanemâ kurb-ı ilallâh

Bin Ka'be eger yapsan idi bulmayasın hayr

Bir dil ele alsan sana bin hayr ola nâ-gâh

Dilden sakınıp düşmeyesin kalkması müşkil

Gir bir gönüle âkil-i ârif isen ey mâh

Dil Yûsuf’unu ister isen bulmaga şâyed
Mısr âlemi dildir ki meger anda durur câh
Bu câha ki mâlik olana zevk ü safâ var
Hem zevk ü safâ âhiri maksûda bekâ var
14 Ol Yûsuf’u a'mâl-i tahâret ile kıl râm
Bu bâdiye-i vehmde hîç eyleme ârâm
Maksûdun eger vasl-ı dilârâ ise âhir
Aksâ-yı emel her ne ise bulmaga encâm
Sultân-ı serîr-i dile üstâd ede gör kim
İzhâr ... ile müş'ir ola îhâm
Makbul-şode-i dergeh-i bâlâ-yı serîr ol
Şol âlem-i bâtında meger nefs ola ilzâm
Eşrâr-ı sanâdid ile gel durma oturma
Zinhar olasın nezd-i kemâlâtda kem-nâm
Ârif geçinirsin yine ârifle otur kalk
Tâ çekmeyesin cehl-i mürekkeb ile âlâm
Bakma bu cihânın kuru mir'atına gayrı
Zîrâ ki anın aksini gördük o da esnâm
Tut bir sanemin dâmenini cân ola cânân
Cânân ki ola cân ola tâ sînede pinhân
15 Ârif geçinen olmaya lâyık ise şekde
Vâr ise egerçi nazarı sîm-bilekde
Bî-mâye olana sufi-i bezmde de dil yok
Vâr ise eger anda dahi vardır eşekde
Ger gevher-i hâlisligi kıymet-ger olursa

Töhmeti anın belli olur belki mihekde
Bir mâhveşin cevrini çekmek ise maksûd
Cevr odı acısı ki gerekdir ola rekde
Tutma ikilik riştesini boynuna halka
Bir başka safâ vahdeti var rişte-i yekde
Rubûdelik ahvâlini fark etmeyesin hiç
Ey sûfi elin var mıdır eyâ el etekde
Zi'n-nûr-sıfat hassa husûsunda cerîr ol
Bu hassa-i makbûl gibi bak var mı senin de
Zülfün başa takıp bizi bir şûh yerer mi
Hâl-i dilimiz dersini ilzâm ile der mi
16 Tâ derd-i serin ârif isen bagla rızâya
Her kârı havâle edegör emr-i Hudâya
Ârifsen eger bunda bitir cümle umûrun
Cehl ile havâle sakınıp etme himâye
Bu mertebe-i hüsn sıfat-ı ahsen-i takvîm
Şükürle ki virmiş bu tahassün sana pâye
İnsan ise bir kimse ki bilemeye aslın
Suretde güzel sîreti bed-gerde vü mâye
Bir dâmeni tut bir dahi göstermeye sana
Baglan o zaman âdem olup hüsn-i rızâya
Çek vech-i beyâz ile derûn hâlini bâhir
Tâ yakma eger âkil isen ag u karaya
Her mâh-likâ ile bizim şîvemiz efzûn
Biz şimdi henüz başlamışız zevk u safâya

Biz şevk-i bütân-ı Zag(ı)ra ile görüşdük

Handî gibi hem sûhte-i aşk ile bişdik

D.9/10/11/12

2

Nevrûziyye-i Rengîn-Edâ

Terkîb-Bend

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Gitdi eyyâm-ı şitâ ruhsat-ı fîrûz oldu

Rasad-ı sa'd yetip âlem-i nev-rûz oldu

Rûy-ı arza döşenip ferş-i zümürrüd yekser

Tâc-ı zerrîn ile mihr cihânı gezer oldu

Giydi birden çemenistân kabâ-yı rengîni

Felek ol mertebe halka şeref-âmûz oldu

Cezbe-i âb-ı letâfetle nihâlân u şecer

Buldu bir hüsn-i tarâvet gam-ı mahcûz oldu

Gönül ol mertebe bir şevke düşüp mest-i neşât

Âteş-i aşk ile âfâk-ı dil efrûz oldu

Bürde-i bikr-i bahâr oldu şükûfte ancak

Başdan ayaga kadar sebz ile mechûr oldu

Geldi eyyâm-ı bahâr açdı şecerler ezhâr

Berg ezhâr-ı kadehler içine oldu nisâr

2 Bir tarafdan yürüyüp debdebe-i bâd-ı sabâ

Hep nihâlânı bütün sadmeye virdi hâlâ

Şâh-ı gül taht-nişîn oldu giyip efser-i sürh

Kurdu dîvân-ı hümâyûn riyâz içre becâ

Yazdı yâkûtî kalemlerle irâde varaka

Oldu ol emr-i sa'âdetde mutî'-i dünyâ

Sâye-i gülde durup gonca-lebân reşk eder

Davranıp hançerine muhteşem-i hâr u cefâ

Ayak altında kalıp bülbül-i hayret-zedegân

Her biri aşk ile tûtî gibi oldu gûyâ

Boynu egri ser-i zülfüne benefşe-beste

Sünbül ol mertebe hâl u hatına dîde-güşâ

Nergis açdı gözünü dîde-i mest-i yâra

Dökdü şebnem gibi göz yaşı dil-i dildâra

3 Servler nâz u nezâketle salınsın yer yer

Tîg-i sûsen ola takviyet ile sîne-güzer

Cûlar ayagına aksın demidir hûbânın

Görüp İbrâhîm Etem kıblesini terk eder

İlm-i hikmet okudu dersini bülbül şeb ü rûz

Kendi bu tantana-i ilm-i Kaliptîse kadar

Tûg-ı şâhî alemin başı aşagı tutdı

Âfitâb-ı ruh-ı dildâra döner nîlüfer

Lâle dâg-ı dil olup sîne-i uşşâk gibi

Bûy-ı lutf ile cihânı koku dürdü nester

Allahım bu nice şevk-âver-i cândır bilemem

Serv-kâmetler ile âlem-i rûz-ı mahşer

Hamdü lillâhi bugün esdi nesîm-i himmet

Ebr-i nîsânı getirdi katarât-ı bereket

4 Mevsim-i muhterem-i bâg-ı bahâr irdi yine

Şâhid-i subhı dahi etdi güşâde sîne

Mihrveş hûbların ruhları pür-nûr oldu

Merkezinde rasadın gösterip âb-ı kîne

Ebr-i himmet süzülüp geldi hemân sâye gibi

Gevher-i jâlesini dökdü gül-i nesrîne

Anberîn hâl-i hatâ mihr-i dehân keşf oldu

Giydi zerrîn-i katîfe çiçegi peşmîne

Zühre raks eyledi şeb-tâ-be-seher şevkınden

Müşterî diviti ile’lde tutar âyine

Kehkeşân şer'-küşâlıkla güher-pâş oldu

İki yanda tolanur ebri hemân pervine

Şâh-ı hâver yürüyüp debdebe-i haşmetle

Oturup arşına Belkîsî bu germiyetle

5 Handiyâ Hazret-i Râzî-i zemîn-pîrâye

Bu bahâriyye-i rengîni çekip inşâya

Hâk-i pâyına takaddüm abes ammâ dil-hâh

Eyledim hayli zamândan beri bast-ı vâye

Zagra'nın hûbları hüsnü gibi dil-i pür-şevk

Kara saçı gibi dûş oldu gönül sevdâya

Âlemin şâh-ı sühandânına inşâd ile

Eyle tahzîr-i mey-âbın edeb-i bâ-pâye

Gevher-i hâlisi Meriç gibi eyle revân

Tâ Edirne’ye degin aka gide bîdâye

Nehr-i Tunca gibi pâyına dökülsün eşkim

Varıp ol fâris-i meydan-ı fesâhat vâye

Reşehât-i kalemim hazretine arz u niyâz

Hâlden dem ura eyleye himem-i ihrâz

D.12/13

3

Bahâriyye-i be-Takdîm-i Hâcegân-ı Dîvân-ı

Hümâyûn be-Tahrîrât-ı Kâtib-i Edirne

Mustafa Râzî Efendi

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Yürü ey bâd-ı tabî'at-zede-i şâd u hurrem

Ferah-âbâd ola evhâm-ı şitâdan âlem

Açıl ey perde-i nevrûz-ı nihâd-ı âdem

Hükm-i destûra gire bülbül-i cân-ı hoş-dem

Başlaya nagmeye sâzende-i bezm-i mahrem

Âlem-i âb coşa câna ire feyz-i şebnem

Mevsim-i âb u hevâ oldu bakın a zîrâ

Ârız-ı hüsn-arûs-ı çemenistânı görem

2 Serv-i gül giydi hele sündüs ü istebrak fâm

Sâyesinde kurulur bezm-i piyâle-âşâm

Goncanın her biri bir şûh elinde tolu câm

Bâdesi şebnem ü leb-reng müzâbı ibrâm*

Abherin çeşmi açıldı dile dâg-ı idgam

Oldu mir'at-ı menişden hele def-i âlâm

Minnet ol Hâlik'a kim geldi bahâr eyyâmı

Her şecerden açılıp ezher-i nûr-ı mübhem

3 Kûh-ı sıbyân bütün çıkdı kemân-ebrûlar

Başladı cebr-i dile düşmeye hep âhûlar

Nehr başına bezim açıldı melâik-hular

Su kenârı dem-i devrânı diye gül-rûlar

Subh-dem bâd-ı sabâ her birini karşular

Akmada pây-ı cüvânâna yüz üzre sular

Belki bir bûy-ı visâl almaga şâyed kasdı

Tûg-ı şâhî ser-i hûbâna müşâbih bir alem

4 Sünbül âzürde benefşe ise ber-efsürde

Bikr-i mazmûn-ı safâ eyledi ref'-i perde

Kad-i şimşâd yeşiller giyinip perverde

Bîdler fer'-i zümürrüd uzadıp her yerde

Nahl-i dil-cûları gör bâd-ı sabâ âverde

Hüsn-i Yûsuf’la Züleyhâ-yı zamân gam bir de

Keşf-i hüsn eyledi sultân-ı bütân-ı ma'nâ

Feth olup suffe-i peygûle-i sahrâ-yı adem

5 Şâd olup şâh-ı tabî'at hele açdı şevket

Buldu eyyâm-ı safâ saltanat-ı germ-i ülfet*

Kurulup rûy-ı zemîne dahi taht-ı izzet

Mihri tâc eyledi başında refâh-ı gayret

Gögsüne asdı nişân gibi mehi hûb-sıfat

Çıkdı saf-beste bu meydâna mükibbe-himmet

Şeceristân rikâbında saf-ârâ tutdı

Buldu gül mesned ile pâye-i sadr-ı a'zâm

6 Bülbülü hâce-i fetvâ-yı ma'ânî gördüm

Bezm-i devletde anı hâtib-i sânî gördüm

Lâleyi hükm-i vezâretde nihânî gördüm

Sünbülü sadr-ı müşîrîde ayânî gördüm

Gül-i nesrîni ferîk eyledi ya'ni gördüm

Nilüfer mîr-livâ ben o civânı gördüm

Mihr-i hüsne o da bir âşık-ı üftâde henüz

Yüzünü yüzüne karşı tuta görsün o sanem

7 Mîralây oldu gül-i Fâtımâ-yı bâg-ı cemâl

Ol teber-şâh kılıç olanda belinde fi'l-hâl

Kâim-i izz ü makâm oldu karanfil hoş-hâl

Ser-hezâr eyledi reyhânı nazîmü'l-eşkâl

Leşker-i saff-ı şükûfe bulıcak nazm-ı meâl

Çekdi taburunu gam leşkerine tutdu kıtâl

Hele bir hamlede târâc u hezîmet buldu

Cennet-âbâdı edip feth sipeh-i mufahham

8 Zagra sahrâ-yı bahârında kuruldu bu rüsûm

Kıldı Cibrîl-i muhabbet bu rüsûmu meczûm

Hâmesinden dökülüp nokta-i ilm-i ma'lûm

Bezm-i yârân-ı cefâya ben ise oldum mûm

Âlem-i kesret-i bîgâneye kıldım melzûm

Kûşe-i vahdeti zât ile ben etdim mektûm

Zagra-tek ehl-i hased milleti koy reşk etsin

Söylerim her ne gelirse dilime bî-garazam

9 Mecma'-ı suffe-i adliyye-i adl-güster*

Ya'ni a'zâ-yı kerâmet-gerî-i ehl-i zafer

O da kürsî-i Edirne'ye muvâfık hem-ser

Eyledim ben dahi mazmûn-ı uyûn-ı zîver

Bu meâl ile şu erkâna şehâ eyle nazar

Böyle âyîn-i mübârek ki bulunmaz ekser

Cümle eşyâ suyunu buldu o semte akarak

Dagılup bûy-ı şerefle o civânî perçem

10 Hazret-i Râzî-i Cürcânî-i zü-fazl ü kemâl

Bezmine râbıta-i sıdkım ola işbu makâl

Görmedim böyle karardan şeref-i bî-emsâl

Ol Aristo-yı felek-mertebe-i istihlâl

Zâtına feyzi güsârîne-i şâh-ı iclâl

Câh-ı sermed bula maksûdı karâr hem hoş-hâl

Bu bahâriyyeyi ol zât-ı şerîfe yazdım

Ümerâ medhi ile öyle resîde munazzam

11 Hazret-i Mîr Mehemmed ki müdîr-i Zagra

Biri Ârif Beg o bâ-pâye-i dergâh-ı alâ

Hazret-i Mîr Emin muhterem-i ehl-i zekâ

O müderris-i kirâm [u] o zarâfet-ârâ

Zât-ı me'mûr-ı zirâ'at o cenâb-ı vâlâ

Her biri nâmı Felâtun ile mesned-pîrâ

Kâtib-i mâliye-i Zagra cenâb-ı Fevzî

Sâhib-i mâlik-i mushafçe-i imzâ vü kalem

12 Tîg-i hâmem yed-i evsâfa geçip merdâne

Rahş açıp mihr-i cihân-tâb gibi her yana

Şehsüvâr-ı felek oldum hele bir devrâne

Leşker-i kuvvet-i tab' ile çıkıp meydâne

Eyledim kasd-ı sipâh-ı gama yâne yâne

Mülk-i ma'nâyı kılıp feth bugün ferzâne

Handiyâ mesned-i evsâf-ı belâgat-i Hızr

Ben de oldum bu fesâhatle emîrü'l-âlem

D.13/14

4

Müsemmen-i Hasret-i Dil

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Subh-ı şevkinle nola nâle vü efgân ederim

Hicr-i haddin ile [dil] murgunu nâlân ederim

Felegi hasret ile şöyle ki giryân ederim

Seni ansam yakarım âteş-i sûzân ederim

Ser-te-ser yeryüzünü gül gibi al kan ederim

Hâk-ı zerrât-ı zemîni heme gülşen ederim

Âh edersem yakarım âlemi vîrân ederim

Dilberâ bâşına bu dünyâyı zindân ederim

2 Gel bana âyine-i çarhı siyâh etdirme

Sûret-i dîgere gel böyle nigâh etdirme

Melce'im sensin eyâ gayra penâh etdirme

Dem-be-dem düşmen-i bed-hâha refâh etdirme

Bana sad âh-ı derûn hâh nâ-hâh etdirme

Yüzüne karşı begim hem bana âh etdirme

Gonca-veş rîzesini çâk-ı girîbân ederim

Eşk-i elem ile her câyı gülistân ederim

3 Ben gibi sana aceb bende-i sâdık var mı

Âşık istersen eger ben gibi âşık var mı

Seni medh eyleyecek şair-i fâ'ik var mı

Acebâ Zagra'da erbâb-ı dakâyık var mı

Mahzen-i gevher-i esrâr-ı hakâyık var mı

Ben gibi tab'-ı şerîfine muvâfık var mı

Pes simurg gibi başına cevelân ederim

Âh edersem seni ben hâk ile yeksân ederim

4 Dikkat ile nazar et ben kuluna dil-hûnum

Sanma ey şûh bu günlerde beni memnûnum

Yanarım aglaram ey âh sana meftûnum

Dem-be-dem sen saçı leylâya meded mecnûnum

Gayrı var mı nazarımda sana dûn efzûnum

İltifât etmediginden eyâ kim mahzûnum

Göz yaşımla bu cihân mülkünü tûfân ederim

Şöyle kim yeri gögü âlem-i ummân ederim

5 Geleliden bu diyâra seni ey mâh seni

Sevdim ammâ nideyim gel yeter aglatma beni

Kimseye benzedemem hâsılı sen sîm-teni

Sana pek yandım a zâlim kanı insâf kanı

Boynuna halka-be-gûş eyleye Handî resmini

Sevmedim bir sana benzer gül-i nâzik-bedeni

Seni sevdim ise bu âlemi cûyân ederim

Âteş-i aşkım ile sînede sûzân ederim

D.2/3

5

[Mütekerrir Müseddes]

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Abd-ı hâsam sen gibi bir pâdişâhım var benim

Bârgâh-ı hazretin gibi penâhım var benim

Derdimi kan aglasın iki gözüm var benim*

Bâb-ı ihsânında yâ Rab her gün âhım var benim

Bilirim ben haddimi cürm ü günâhım var benim

Elde zem var böyle bir baht-ı siyâhım var benim

2 Çekdigim mihnet aceb ol rûyu mâhımdan mıdır

Râzımın fâş oldugu baht-ı siyâhımdan mıdır

Bu elem ol iki kaşı kıble-gâhımdan mıdır

Bin gün âh etdiklerim ol bir günâhımdan mıdır

Bilirim ben haddimi cürm ü günâhım var benim

Elde zem var böyle bir baht-ı siyâhım var benim

3 Cümledir alçaklıgım bilmem ki noksânım mıdır

Fâş eden halka beni derdim mi dermânım mıdır

Gönlüme hasret salan cânım mı cânânım mıdır

Böyle âteşler saçan tenim mi ya cânım mıdır

Bilirim ben haddimi cürm ü günâhım var benim

Elde zem var böyle bir baht-ı siyâhım var benim

4 Gün-be-gün hor etmede âlem içinde kıymetim

Dem-be-dem artmakdadır başımda derd-i mihnetim

Bir nefes içre bozuldu bilmedim cem'iyyetim
Tarfetü'l-ayn içre yüz döndürdü mâh-ı tal'atim
Bilirim ben haddimi cürm ü günâhım var benim
Elde zem var böyle bir baht-ı siyâhım var benim

5 Kâziyü'l-hâcât sensin ey Kerîm-i bî-zevâl
Ben ki bir mûr-ı za'îfim sen Rahîm ü zü'l-celâl
Hasret-i cânân ile kaldım hayâl-ender-hayâl
Kimseden imdâd yok senden meger lutf-ı kemâl
Bilirim ben haddimi cürm ü günâhım var benim
Elde zem var böyle bir baht-ı siyâhım var benim

6 Eşk-i pür-hûn-ı dü çeşmim Handî'ye eyle nazar
Sensin ebsâr-ı ma'ânî sırrına nûrü'l-basar
Şâd u handân ol dilâ dayandıgın kimdir meger
Pâdişahlar pâdişâhıdır bu da gelir geçer
Bilirim ben haddimi cürm ü günâhım var benim
Elde zem var böyle bir baht-ı siyâhım var benim

D.4/5

6

[Müseddes-i Mütekerrir] [2]

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Kemâl-i dikkat-i tâm ile âlemde gezen yer yer
Gıdâ-yı âb u dâne devşirir nân u nemek ter yer
Süleymân olsa âhir hâke üftâde olur ser yer
Kimi mahrûm-ı rûzî kimi tûtî gibi şeker yer
Reg-i fass-ı nigîn bir nâm için bin zahm-ı neşter yer

Düşenler kayd-ı nâma çarh elinden hayli hançer yer

2 Temâşâ eyle ibretle cihânda halk-ı Hallâk'ı

Birer birer konup göçer kamu âlem degil bâkî

Bir ayak üzre câm-ı aşkı devr eyle hemân sâkî

Ki zîrâ anladık bu gerdiş-i eyyâm-ı âfâkı

Reg-i fass-ı nigîn bir nâm için bin zahm-ı neşter yer

Düşenler kayd-ı nâma çarh elinden hayli hançer yer

3 Gönül al bâde iç mahbûb sev zevk eyle dünyâda

Tevakkuf etdigin müddetçe işbu kahr-peymâda

Sakın bu saydgehde dâm-ı kahra olma üftâde

Eger âkılsan ıtmâ'-ı cihânda olma üftâde

Reg-i fass-ı nigîn bir nâm için bin zahm-ı neşter yer

Düşenler kayd-ı nâma çarh elinden hayli hançer yer

4 Halâs et başını bir vech ile âlâm kaydından

Safâ sür fârigü'l-bâl eyle subh u şâm kaydından

Rehâ bul ârif isen evvel ü encâm kaydından

Husûsâ olmayasın gark-ı gam kec-nâm kaydından

Reg-i fass-ı nigîn bir nâm için bin zahm-ı neşter yer

Düşenler kayd-ı nâma çarh elinden hayli hançer yer

5 Cihânın hükmü âlâm-ı cefâ ile mürettebdir

Bu âlâyişle üftâde olanlar tîre-mezhebdir

O kim kayd-ı umûra mübtelâdır dûn-ı kevkebdir

Nazar kıl Handiyâ lâ-kayd-ı âlem bâde-meşrebdir

Reg-i fass-ı nigîn bir nâm için bin zahm-ı neşter yer

Düşenler kayd-ı nâma çarh elinden hayli hançer yer

D.5/6

7

[Müseddes-i Mütekerrir] 3

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Hikmet-i *dünyâ ve mâ-fîhâ*ya ey dil gam yeme

Bagla başın ukde-i zencîr-i emr-i muhkeme

Tâlib-i matlûb sensin düşme endûh [u] gama

Bil *nefahtü fîhi min rûhî* muzâf oldu heme

Rûh-ı a'zâm sıgmaz iken on sekiz bin âleme

Bir nazar kılınca sıgdı cism-i pâk-i âdeme

2 Arş-ı kürse seb'a-i seyyâreye eyle nazar

Her biri bir merkez üzre devr eder şâm [u] seher

Cevher-i hâk-i mücessemdir makâm-ı mu'teber

Cümlesi bir katreye sıgdı budur kâf-ı kader

Rûh-ı a'zâm sıgmaz iken on sekiz bin âleme

Bir nazar kılınca sıgdı cism-i pâk-i âdeme

3 Bunca âlemler ki geldi geçdi ana sıgmadı

Mâ tekaddüm cûşa geldi *kün fekâna* sıgmadı

Murg-ı lâhût oldugu dem âşiyâne sıgmadı

Hadd u pâyânı bulunmaz lâ-mekâna sıgmadı

Rûh-ı a'zâm sıgmaz iken on sekiz bin âleme

Bir nazar kılınca sıgdı cism-i pâk-i âdeme

4 Dedi *bel-ahyâü minküm* zâtın âyete sezâ

Yuhricü'l-hayye mine'l-meyyit rumûzun bil şehâ

İki vech ile bilindi nûr-ı tevhîd-i Hudâ

Birligin isbât için kurdu bu nakşı Handiyâ

Rûh-ı a'zâm sıgmaz iken on sekiz bin âleme

Bir nazar kılınca sıgdı cism-i pâk-i âdeme

D.6

8

Tazmîn-i Müfred-i Mezkûru

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Rütbe-i bâlâ umûr-ı câvidânımdır benim

Kûşe-i gamhâne devlet-i zamânımdır benim

Mülk-i hestî-i safâ saf beyânımdır benim

Küfr-i zülf-i sâkî-i vahdet imânımdır benim

Ben müşîr-i bâdeyim sâgar nişânımdır benim

Sâkî-i gül-çehre gûyâ müsteşârımdır benim

2 Böyle kânûn eylemişdir hükm-i hakem-i elest

Ol sebebden ben de oldum aşkıla âdem-perest

Eyledim pervâne-i ulvî-i râyımla şikest

Teşne-i feyz-i İlâhî mülk-i cismim etdi mest

Ben müşîr-i bâdeyim sâgar nişânımdır benim

Sâkî-i gül-çehre gûyâ müsteşârımdır benim

3 Her neye nezzâre-keş oldumsa cânâ câ-be-câ

Âlem-i gabrâ bütün gevher kesildi bî-bahâ

Merdüm-i hûn-bâşdır âyîne-i ibret-nümâ

Sâkiyâ ibretle bak sen dinlemem mîr-i livâ

Ben müşîr-i bâdeyim sâgar nişânımdır benim

Sâkî-i gül-çehre gûyâ müsteşârımdır benim

4 Lâleden aks eylemişdir neşvesi câm-ı rahîk

Tîre tîre eylemiş yüzünü yâkût-ı şakîk

Menşe-i esbak gerekmez nehc-i tensîk-i atîk

Sûret-i mensûr ile olmam dönüp şimdi ferîk

Ben müşîr-i bâdeyim sâgar nişânımdır benim

Sâkî-i gül-çehre gûyâ müsteşârımdır benim

5 Ceyş-i gamla eyledim bin ictihâd-ı arbede

Ol zamân açıldı a'mâlimde genc-i müs'ade

Karşı koydum rindlikde ebced ile hevveze

Mezhebimdir Handiyâ mülk-i müdîr-i meykede

Ben müşîr-i bâdeyim sâgar nişânımdır benim

Sâkî-i gül-çehre gûyâ müsteşârımdır benim

D.18/19

9

[Mütekerrir Müseddes]4

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Böyle bir sevdâya dûş oldum başımda diye yâd

Her nefes fikr-i ser-i zülfüyle yârin gam ziyâd

Şâm-ı gamın edemem bir vech ile müşkül güşâd

Uyhu girmez aynıma hâtırdadır ol gül-nejâd

İntizâr etdim bu şeb içre olunca bâ-midâd

Çıkmadı hurşîdim eyâ oldu mu vaktü't-tenâd

2 Zümre-i ikbâlimi gördüm henüz meksûfdur

Akl u fikrim çarh-ı bî-minnet ile meslûfdur

Gün bugün hâl-i dîger-gûnum benim ma'rûfdur
Hâb-ı râhat münselibdir dîdeden mahzûfdur
İntizâr etdim bu şeb içre olunca bâ-midâd
Çıkmadı hurşîdim eyâ oldu mu vaktü't-tenâd

3 Zulmet-i deycûr-ı hasret kâkül-i şîrîz ile
Bana bir dâg-ı derûn oldu cefâ iz ile
Münferik olmam gönül bu âh-ı subh hayîz ile
Aglarım hâlim hayâl-i yâre nahvet-rîz ile
İntizâr etdim bu şeb içre olunca bâ-midâd
Çıkmadı hurşîdim eyâ oldu mu vaktü't-tenâd

4 Kûşe-i firkatde mehcûrât-ı ber-gencîdeyim
Subha dek bülbül misâli dem-be-dem nâlîdeyim
Akl u fikrim kalmadı bilmem nidem bir şeydeyim
Kasr-ı ümmîdim yakıldı ol kadar rencîdeyim
İntizâr etdim bu şeb içre olunca bâ-midâd
Çıkmadı hurşîdim eyâ oldu mu vaktü't-tenâd

5 Geceler Handî ne çâre dîde-i encüm şümâr
Göremez hâl-i hayâl-i yâre teşbîhe medâr
Gayrı bir sûret-nümâ keşfine etmez iktidâr
Bir kara sevdâ durur başımda fikr-i zülf-i yâr
İntizâr etdim bu şeb içre olunca bâ-midâd
Çıkmadı hurşîdim eyâ oldu mu vaktü't-tenâd

D.29/30

10

[Muhammes][5]

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

...

1 Ey kemân-ebrû çeker de nigehinden nice ok

İşledi acısı tâ cânıma cismim mahrûk

Ben günâh eylemedim sana niçin cevrin çok

Bilirim Zagra'da bir sakınacak kimsen yok

İltifât et bana dînün için îmânın için

2 Sen dururken kime dil ede penâh iki gözüm

Gayrı dilber sevemem işte güvâh iki gözüm

Hak gönül mülküne etmiş seni şâh iki gözüm

Yeter aglatma beni aglaram âh iki gözüm

... kıl Handî'ye gel başın cânın için

D.2

11

Muhammes-i Digerî

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Çıkdı gitdi ok gibi kaşı kemânım gelmedi

Terk edip şehr-i rahatını revânım gelmedi

Kesdi tâb [u] tâkatim ârâm-ı cânım gelmedi

Bezm-i mey âmâde idi nev-civânım gelmedi

Gün dogunca bekledim ol meh-nişânım gelmedi

2 Koydu gönlüm hasret ile derd ü endûh [u] gama

Gözlerim yollarda kaldı gark olup hûn-ı neme

Zerre görmem dünye-i vâriyet-i âlem neme

Taht-gâh hazırladım gönlüm o şâh-ı âleme

Yollarında bekledim hep âlî-şânım gelmedi

3 Yokdur efsâk-ı mürüvvet gamze-i dil-dûzda

Gör ne te'sîr-i harâret vâr âh-ı sûzda

Bin şirâze nâbî buldum sevb-i sûzân-dûzda

Da'vet-i seyr-i çemenzâr eyledim nevrûzda

Salınıp nâz ile ol serv-i revânım gelmedi

4 Ben sanırdım cân-ı cânım hazret-i cânânımı

Tâ ezelden şevk ile virmişdim ana cânımı

Geceler gûş etmek ister nâle vü efgânımı

Böyle cevr etmek ile kat' eyledi dermânımı

Neyleyem âh yerine tâb u tüvânım gelmedi

5 Va'd kıldı gelirim bezme diye ol dil-şiken

Handî'ye teklîf-i da'vet etdi ol şîrîn-sühan

Gitdi tâ ki gelmeyivirdi sebeb bilmem neden

Yollarında eşk-i hasret dökdügüm ayb eylemen

Ol gözüm nûru ciger-pârem emânım gelmedi

D.4

12

[Mütekerrir Muhammes]6

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Gör tâli'-i bî-sûdumu âh iki gözüm âh

Kıl hâl-i diger-gûna nigâh iki gözüm âh

Sen ol bu makâlâta güvâh iki gözüm âh

Ol serv ayagın eyle penâh iki gözüm âh

Bakma digere etme günâh iki gözüm âh

2 Dîdâr temâşâsını ey dîde tamâm et

Âriflere şol vech ile hem bast-ı kelâm et

Nüzhetkede-i vahdet-i cânânı merâm et

Seyr etmege kendine diger vechi merâm et

Bakma digere etme günâh iki gözüm âh

3 Ol iki gözüm koruna kıl arz-ı muhabbet

Her bir nigehinde ederek sarf-ı basîret

Seyr et ne beyân etse gerek âlem-i hikmet

Bu yüzde mükâşif durur âyine-i vahdet

Bakma digere etme günâh iki gözüm âh

4 Cân gülşenine vaz' kıl ol serv-i nihâli

Âyine-i çeşminde nihân et ruh-ı âli

Çek başına ki tâc-ı şehi câh-ı celâli

Bakma hazer et görme sakın sahte hayâli

Bakma digere etme günâh iki gözüm âh

5 Ma'nâ cihetinde ruh-ı cânâna nazar kıl

Ey Handî cemâl-i şeh-i hûbâna nazar kıl

Şol sûret-i âyine-i insâna nazar kıl

Gün gibi beyân sûret-i Rahmân'a nazar kıl

Bakma digere etme günâh iki gözüm âh

D.5

13

Muhammes-i Dîgerî

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Sözün cânlar verirdi tûtî-i şeker-şikenlikde

Lebin Îsîlik eyler mu'cizât-ı işve-zenlikde

Dehânın mürdeler ihyâ eder nâzik bedenlikde

Sen eyâ mihr ü mehden pâksin sen sîm-tenlikde

Ki gûyâ zühreveş bir goncasın sahn-ı çemenlikde

2 Sen ol tûbâ-kade sakınmış idi nâz-perverler

Dolanmış dâmen-i ismetde kalmış verd-i nesterler

Fezâ-yı işvede cevlân eden serv-i sanevberler

Sürerken her tarafdan sürü sürü âhu engerler

Nice âhû-beçe sayd oldu sana yâsemenlikde

3 Firâk-ı hicrini seyreyleyen cânında bilirdi

Giriftâr-ı ser-i zülfün olan ayaga neylerdi

Gören gözler cemâl-i bâ-kemâlin vasfın eylerdi

Züleyhâ'dan işitdim hakkına hep böyle söylerdi

Sana benzer bulunmaz Yûsuf-ı gül-pîrehenlikde

4 Bu rütbe şa'şa'a hüsnün hakında tutdu dünyâyı

Mülûk-ı heft-kişver medh edersin kadd u bâlâyı

Başına tavk idinmiş çîn-i zülf-i ejdehâ-sâyı

Kokutmuş nâfe-i pür-müşk-i terle zîr u bâlâyı

Bir âhû-dîde sayd olmuş sana dün nesterenlikde

5 Felekde mihr ü meh bir kerre rûy-ı âlını görmüş

Ene'l-Hak söylemiş her biri hüsn-i hâlini görmüş

Açılmış nice bin Mansûr bâl-i bâlini görmüş

Nice şevketdir ol haşmetde hatt u hâlini görmüş

Nice Sâm u Nerîmân nîzeye geçmiş dikenlikde

6 Bu makta'da meâl anlayana ma'nâ-yı rengînle

Getir ol gevher-i nâ-yâbı Handî vasf-ı temkînle

Dür-efşân eyle hakkında hayâl-ı dürr-i sîmînle

Zebân-ı kilk ile bin kafı yar mazmûn-ı şîrînle

Sen ol meşhûr-ı âmsın hezarân-ı kûh-kenlikde

D.5

14

Muhammes-i Berây-ı Hasret-i Cânân

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Tende tâkat kalmadı tâb u tüvânım kandadır

Kanda ol sermâye-i ârâm-ı cânım kandadır

Dogmadı şeb tâ-seher mâh-ı nihânım kandadır

Serv-i şeh-bâlim idi tâze fidânım kandadır

Görmedim kaç gün o hurşîd-nişânım kandadır*

2 Âşık oldum bir iki gün dîdeler rûşen idi

Zevk u şevk ile bu dünyâ bizlere mesken idi

Bezm-i vuslat germ idi hatırcıgım içen idi

Zevk-i sohbetle o dem bî-çâre gönlüm şen idi

Kanda şimdi bilmem ol kaşı kemânım kandadır

3 Ayrılık dedikleri nâr-ı cehennemden katı

Âşık-ı sâdıklara yokdur bu çarhın ruhsatı

Kesb eder hicrân belâsından bu gönlüm hâleti

Hâtırım âyînesi göstermez oldu vuslatı

Söylemez oldu ya ol tûtî-zebânım kandadır

4 Terk-i cân etdim cemî'an vârdan düşdüm cüdâ

Bülbül-i hasret idim gülzârdan düşdüm cüdâ

Zülfünün Mansûr'u iken dârdan düşdüm cüdâ

Aglayım tâ haşr erince yârdan düşdüm cüdâ

Kandadır ol salınan serv-i revânım kandadır

5 Ey felek lâyık mıdır böyle bütün giryân olam

Derde düşüp mübtelâ-yı hasret-i hicrân olam

Gece gündüz aglayım bülbül gibi nâlân olam

Hasret oldum yüzine karşı hemân handân olam

Handiyâ bûy-ı vefâ-yı gül-sitânım kandadır

D.6/7

15

Muhammes-i Dîger Gûyed

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Nola geldin ise bu külbe-i beytü'l-hazene

Düşdü birden gözümüz tâze vü ter nesterene

Dil sarıldı nola sen Yûsuf-ı gül-pîrehene

Nazarım tefrika vermez dahi her sîm-tene

Eyleye âhım eser sen gül-i nâzik bedene

2 Ey meh-i burc-ı vefâ arzada nâm eyle

Tal'at-ı mihrin ile âleme ahkâm eyle

Emelim noksânı bir vech ile itmâm eyle

Mevsim-i zevk u safâdır biraz ârâm eyle

Yürü ey serv-i sehî kûy-ı fezâ-yı çemene

3 Harekât-ı ademi eyleye belki ifşâ

Her zamân işler odur gayb eder anı inhâ

Arada perde ki var ene demişler ma'nâ

Hâl-i dil tercüme eyler beni de dahi sana

Bakma sen söyleyene bak kim odur söyledene

4 Dâmen-i mekremete yürü uzat dest-i taleb

Ne imiş anla bu varlıkda müsebbible sebeb

Şebnem ü bâd u sabâ mihr ü meh feyz-i neseb

Güldeki feyz-i tecellî nereden geldi aceb

Eyle ibretle nazar muttasıl ol gül dikene

5 Aşkdır cümleye feyz-âver-i a'lâm-ı metîn

Ya'ni her nesneye cârî vü muhît oldu hemîn

Feyz-i rahmetdir o kim sana olunmuş ta'yîn

Handiyâ eyledi dil bülbülünü mest ü hazîn

Eylemiş kendini teslîm o gonca dikene

D.8

16

Muhammes-i Dîger Gûyed

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Ben âşıkım ol dilbere bin cân u yürekle

İşte bu sebeb arbedemiz var felekle*

Yokdur bir işim cennet ile hûr u melekle

Ol zülf-i siyeh-kâr gönül tutmada dekle

Bir târını al destine tut bari yedekle

2 Bir neşve-nümâ gördi yine mugbeçe bizden

Ey pîr-i mugân söyle ne gördü hele sizden

Dad aldı meger duhter-i rez kim o kızdan*

Bir dem komadı sîb-i zenehdânı agızdan

Tüf eyleyecek agzımı kırdı çökelekle

3 Her nesne bilir zâtını esmâsı nefiydir
Her birine bir hâssa-i tertîb-i vehebdir
Âdem sıfatı zât ile esrâr-ı acebdir
Gül lâle karanfil ruhuna reng nesidir
Yaz vakdi geçer mi ola bir dâne çiçekle

4 Kıl gibi üzüldü yüregim gel beni üzme
Meşşâta-i kudret kalemidir yeni düzme
Samurdan urulmasa arak-çînini yüzme
Maksûd ise zîr-i fese safdır anı çözme
Sevdâ-yı dili kâkül-i şivesine ekle

5 Dâmân-ı murâda yürü dest-i talebi sür
Ol goncanın ayagına rûy-ı edebi sür
Sen sâcid o mescûd yürü rûz şebi sür
Hâk-i reh-i âmâle yüzün Ka'be gibi sür
Ey haste-i bîçâre ser-i kûyunı bekle

6 Böldürme sakın merkezini sa'y-ı devâmın
Böyle geçe tanzîmi vü tenkîsi nizâmın
Gâyâtı bulunmaz ebedâ emr ü merâmın
Ben aşkdan aldım heme-i aşk-ı temâmın
Kim kurtulabilir acebâ böyle demekle

7 Aslâ olamaz kimse emirden geri ser-bâz
Bilir nola bilmezlenir ol kâmet-i mümtâz
Sâbit-kadem olmakla olur serv-i ser-efrâz
Ey Handî anın öpmek ile agzı aşınmaz

Kadri yücelir bir kişinin bûs-ı eşikle[7]

D.8

17[8]

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Âşıkım ben sana ey gonca-i gülzâr-ı cefâ

Ya ne için darılırsın kuluna aşk bu yâ

Mübtelâ olalı bir şey demedim bari sana

Öldürür isen ur öldür de tükensin bu edâ

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavgâ

2 Gayrısı olsa benim gönlümü âbâd eyler

Nev-zuhûr cevr u cefâyı ya kim icâd eyler

Dahi yâd etmede hûblar bunu mu'tâd eyler

Hep el agzında âlem bunu bile yâd eyler

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavga

3 Sana dil verdik ise âh elinden yandık

Yeter oldu bu kadar zehr-i belâya kandık

Azıcık tut dilini biz yakamız kurtardık

Kerem eyle yeter oldu sus efendim artık

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavga

4 Bana şimdengeri mahbûblugunu arz etme

Dil-i vîrânımı beyhûde yere incitme

İster isen de bile meclise gelme gitme

Sana söz söyler isem haddin ise işitme

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavga

5 Bir iki kere sana arz-ı muhabbet etdim

Handî dil-hande diye gizlice sohbet etdim

Hûblugun geçdi diye ben sana ülfet etdim

Sen sanırsın ki sana meyl-i meveddet etdim

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavga

D.15/16

18[9]

Felâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Âşık oldum sana ey gonca-i gülzâr-ı cefâ

Perçemin rişteleri başıma sardı sevdâ

Böyle beyhûde yere bana eziyet ne ola

Bagırır çagırırım böyle sitem etme bana

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavgâ

2 Bir agızdan hepimiz yâr sana yalvardık

Sen gülerdin biz ise gül yüzüne aglardık

Bizi terk eylediginden yakamız kurtardık

Bu sitem sözleri terk et sus efendim artık

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavgâ

3 Darılırsan da darıl ben çekemem bu elemi

Yohsa yetmez mi belâlı başımın derd ü gamı

Sana âşık olan adamlar a zâlim öle mi

Ne edersin ikide birde bana bu sitemi

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavgâ

4 Sende de var ise noksân biraz bizde de var

Sana da çokca bahâne bulamam ben bu kadar

Vâr ise hakkım a zâlim sakın etme inkâr

Yeter oldu yeter artık beni gamdan kurtar

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavgâ

5 Handî Handî diye diye beni rüsvâ etdin

Perçemin fikrini başa kara sevdâ etdin

Gözümün yaşın akıtdın yedi deryâ etdin

Sen geçenlerde benimle kuru kavga etdin

Öyle ya öyle ya benim neme lâzım gavgâ

D.15/16

19[10]

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Ey gül-i bâg-ı cefâ sen ne satarsın bilmem

Bu agızla acabâ sen ne satarsın bilmem

Ey perî vahşî-edâ sen ne satarsın bilmem

Var yürü hey budala sen ne satarsın bilmem

Vâh zavallı fukarâ sen ne satarsın bilmem

2 Sen sanursun ki seni biz severiz ey meh-veş

Orta yerde dahi beyhûde yakarsın âteş

Var yürü dengin ara hâsılı denginle güleş

Böyle bâzâr-ı muhabbetde gezersin serkeş

Vâh zavallı fukarâ sen ne satarsın bilmem

3 Âteş-i reşke tutuşdu dahi elin engin

Yâr haddin ise şöyle azıcık öyle çekin

Garazın fehm ederim bana beyân etmedigin

Agzının oynayışından bilirim diyecegin

Vâh zavallı fukarâ sen ne satarsın bilmem

4 Der imişsin ki benim hakkıma Handî neyler

Bana yakmış abayı derd-i derûnda peyler

Ko dökülsün ayaga bari kadehler meyler

Hem demişsin benim üstüme gazeller söyler

Vâh zavallı fukarâ sen ne satarsın bilmem

D.16

20

Muhammes-i Dîger

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Seni ey âfet-i gam-dîde bu dîdem görsün

Bâri ser-tâ-be-kadem cismini hurrem görsün

Merdümüm merdümek-i çeşmini her dem görsün

Aks-i bîmârınım savt-ı muharrem görsün

Âlem-i cân u cihân bari bir âlem görsün

2 Taşmasın duhter-i rez ma'nî-i ebkârın ile

Sâkiyâ neşve-i Cem coşmaya güftârın ile

Eglenem tûtîveş âyine-i ruhsârın ile

Terk-i cennet ederim hâhiş-i dîdârın ile

Dem-i vuslatda efendim gözün âdem görsün

3 Katre katre dökülen hûn-ı firâk-ı çeşmim

Renkler zâhir eder reng-i nifâk-ı çeşmim

Tatmasın çâşni-i la'l-i mezâk-ı çeşmim

Görmesin dîde-i hussâd revâk-ı çeşmim

Çarh bir hûn-ı şehîdân-ı muharrem görsün

4 Bezm-i rezmân mahabetinde de yok emniyyet

Cûylar eyleyemez neşve ile germ-ülfet

Kûh-ı yâkûtda besbelli bu reng-i hürmet

Câm-ı lebrîz-i firâk ise de cism-i hasret

Zâhidâ nûş ede gör bâri gözün dem görsün

5 Yeter aglatma efendim dil-i pür-feryâdı

Bari ta'mîr edelim hem bu harâb-âbâdı

Ayn-ı tedkîk ile nakş eyleyelim Bihzâdı

Kalmasın habâb-ı hasretde nigâh-ı âdî

Handiyâ dîdelerin zevk-i dem-â-dem görsün

D.16

21

Tazmîn-i Beyt-i Mezkûru

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Yanmaz mı sanırsın dil-i uşşâkı yanar ya

Anmaz mı seni her nefes aşk ile anar ya

Sevdigini sanma kanamaz cân kanar ya

Tîg-i sitemin urdugu her zahm kanar ya

Dil murgu havalansa gül ü nahle konar ya

2 Ey şûh-ı cefâ-pîşe bize böylece iş ne

Agyâr ile agız agıza gûyâ bu dâniş ne

Ol gözleri bakışları urdu dil-i teşne

Dedim lebini emse kanar mı dili teşne

Ol kumru gülüşlüm dedi naz ile kanar ya

3 Şimşîr-i sitem ile dil-i zârı delerdi

Bilmem o perî bizlere ya diş mi bilerdi

Bîmâr-ı tenim tîr-i gam-ı yâr delerdi

Bülbül bile bayıldı bu reşk ile gülerdi

Altın kafese sayd-ı şikâr oldu kanarya

4 Ey dest-i cefâ müşkil-i hicrân ise beste

Bâd-ı eleminden kırılır sünbül-i deste

Bu mihnet-i hicrân beni eyledi haste

Seng-i sitem-endâz ile dil oldu şikeste

Bir kâse-i billûrî taş atılsa sınar ya

5 Artık ey efendim seni gâyetde begendim

Sen dahi dedin Handî benim işte menendim

Ey gonca-dehen söyle ki n’etdim sana kendim

Tecrübede ref' oldu mu dünyâdan efendim

Mahbûb olan üftâdesini çünki tınar ya

D.17

22

Tazmîn-i Müfred-i Mezkûru

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Taleb-kâr-ı visâl-i yaradana bî-emek durmaz

Enîs ister gönül mülkünde bir baş ile yek durmaz

Cefâlar etmeden asla o şehbâz-ı felek durmaz

Sebât-ı pây ile pergâr-veş merkezde pek durmaz

Ne ser-keşdir ki başı gökde uçar ol melek durmaz

2 Harîsim vaslına ammâ el ermez yok durur çâre

Ne mümkün saydına dâm-ı muhabbet kâr eder yâre

Ümîdim kat' olunsa çâre yokdur ol cefâ-kâra

Uçurdumsa kebuter-bâzımı kaldımsa âvâre

Gönül bir mâh-rûya çift olur elbet de tek turmaz

3 Tenezzül eylemez alçaklara gökde uçar başı

Nice vasf eyleyem nice diyem ol şûh-ı kallâşı

Mu'allâ seyr-i zühre yıldızıdır anın oynaşı

Ne denli va'deler etmişdir ammâ hîleden nâşî

İnanmam ahd-i peymânına ol sîmîn bilek durmaz

4 Felek-meşrebligidir hâl-i dilân olamaz âgâh

Belâ-yı mübrim etmiş başıma ol âfeti Allâh

Nigâhı düzdî-i hûnî dü cismi gamzesi gümrâh

Hemân zann eylerem cân çıkmak ister yüz bütün nâgâh

Dahi gördükce ol mâhveşi oynar yürek durmaz*

5 Gönül uslanmaz asla bir münâsib şîvekâr ister

Olup vaslıla magrûr [ol]cihânda iftihâr ister

Sarıp mûy-ı miyânın dil zarîfâne medâr ister

Ser-â-pâ ol sanem bu gösterişde der-kenâr ister

Cidâr-ı Ka'be'ye Handî eger ursam direk durmaz

D.18

23

Muhammes-i Handî

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

1 Cevher-i hâlis-i gencîne-i kudret sensin

Nûr-bahş-ı suver-i çeşm-i basîret sensin

Zîver-i efzâ-yı evreng-i melâhat sensin

Zîb-bahşâ-yı felek ol meh-i tal'at sensin

Bu güzellik ile hurşîd-i letâfet sensin

2 Seni ben sûret-i âyine-i izzet gördüm

Mâlik-i hüsn ü edâ şûh-ı kıyâfet gördüm

Şöyle bir serv-i gül-i bâg-ı letâfet gördüm

Senden evvelleri ben kim nice âfet gördüm

Cümlesinden ileri ahsen-i sûret sensin

3 Serv-kad mûy-miyân sîm-beden hoş-reftâr

Mâşa'allâh o hâl o hat o meh-i ruhsâr

O zarâfet o nezâket yakışır sana hezâr

O bakış ol yayınış o kaş o göz sende ki var

Fitne-i râbıta-i rûz-ı kıyâmet sensin

4 Sen o nev-reste-edâsın ki hüsünde tekmîl

Kimden etdin aceb ol fenn-i edâyı tahsîl

Ayın on dördüne benzetdim âfetim seni bil

Bu kararca yetişir yâr ne hâcet tafsîl

Sâhib-i mertebe-i tâc u kerâmet sensin

5 Sen bilirsin ki güzelsin bu şekil ey gül-fem

Eylesin Handî-i bî-çâre bî-şâd u hurrem

Bundan artık sana ey şâh-ı cihânım ne diyem

Emr edersin bana bir cân için et teslîmem

Hüsrev-i memleket-i nâz u nezâket sensin

D.18

24

Muhammes-i Handî

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Aşk ehli derûnunda gamın eyledi peydâ

Râgıb geçinir aşkın ile her dil-i şeydâ

El-hubbu ile'l-hubbi tezeyyüd ü mezîdâ

Erbâb-ı şehâdet yüzünü gördü ferîdâ

Allâhu şehîd ve-kefâ billâhi şehîdâ

2 Bu mes'eleyi bilmeyen ashâb-ı mesâ'il

Fark eylemeye fırka-i efvâc-ı tecâhül

Görmez dahi hem gösteremez ehl-i tegâfül

Gün yüzünü gördü kim için şâhid-i âdil

Allâhu şehîd ve-kefâ billâhi şehîdâ

3 Sevdâ-yı cünûn aşka tayandı geri geçdi

İhrâk-ı derûnumda yedi ahteri geçdi

Aldı öte cânibden o âteş beri geçdi

İsbât-ı vücûd eyledi kim bir yeri geçdi

Allâhu şehîd ve-kefâ billâhi şehîdâ

4 Esrâr-ı muhabbetle ezel böyle habîrim

Migfer-zede-i tâk-ı felek ulu emîrim

Evc-i şûh-ı cihânın ser-i zülfünde esîrim

Vallâh u billâh şehâdetle basîrim

Allâhu şehîd ve-kefâ billâhi şehîdâ

5 Handî nola Cibrîl-i akl kâsıdım olsun

Ahd-i ezele âhid-i dil âhidim olsun

Tûtî-i mukaddes sühanı nâşidim olsun

Dîdârını gördügüm için şâhidim olsun

Allâhu şehîd ve-kefâ billâhi şehîdâ

D.29

25

Gazel-i Handî Tahmîs-i Hicâbî

Der-Midhat-i Şâh-ı Melâhat

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Milket-i hüsnünde cânâ zamm-ı hamm gîsû seni

Eylemiş sâhib-hadem hem ol iki ebrû seni

Vasf eder bülbül gül-i gülzâra bir hod-rû seni

Görse kim görmez aceb ey kâmet-i dil-cû seni

Şemse benzetmiş Hüdâ dünyâda ey hûb-rû seni

2 Hıdmetin bâbında cânın bezl eden sâdıkların

Âh eder dâim visâlin bezmine lâyıkların

Hasret-i firkatle nâr-ı aşkına yanıkların

Ey kemân-ebrû nice sabr eylesin âşıkların

Şâh-ı hûbân diye vasf eyler durur o bu seni

3 Mihr [ü] meh kevkeb-nümâ pâkize-ten hûr-ı cinân

Perver-i kadr-girân-ı âlî-neseb hûb-ı zamân

Öyle bir âyine-i gîtî-nümâ kaşlar kemân

Hüsnü Yûsuf kaddi tûbâ gitdi nâzik el-amân

Ya'ni âhû gösterir ol gamze-i câdû seni

4 Reşk eder nâzik hırâmın görse serv-i yâsemen

Verd-i ahmer ruhları dendân dürer hokka dehen

Harf-i bismillâhdır çeşm tûtî-i şîrîn-sühan

Tab'ı nâzik mâh-peyker ser-te-ser kâfûr teni

Bundan efzûn medh edem yâ hû seni yâ hû seni

D.3

26

Gazel-i Sânî Tahmîs-i Handî

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Aslâ bu tahâretinde de nakş-ı heyûlâ *

Ermez var iken nûr-ı muhabbet yed-i tûlâ

Bir râz-ı hakîkat der o kim kimse demez lâ

Aşkdır eden ol âyine-i kalbi mücellâ

Aşkıla bulur hem dil-i nâ-şâd tesellâ

2 Bir mihr-i cihân-tâb verir dâne-i kalbe

Nakş-âver oluruz piş-i kâşâne-i kalbe

Bir şâh-ı cihân geldi bu vîrâne-i kalbe

Ben hâne-i ulyâ derim ol hâne-i kalbe

Bu matla'-ı kalbimde zuhûr etdi tevellâ

3 Ser-rişte-i dil arş-ı berîne mütelâhık

Vâbestedir ânın ile ol ahd-i sevâbık

Esrâr-ı yedullâhdadır remz-i dakâyık

Mürşîde yanaş kim bulasın sırr-ı hakâyık

Hakkında nüzûl etdi bu nutk-ı fetedellâ

4 Ey *zâikatü'l-mevte* be-her nefs-i mukassem

Lâ-büd bu durur cümleye bir emr-i mukaddem

Etdim bunu ben levh-i dil-i zâra teressüm

*İn-câ'ehü'l-a'mâ*ya çekerdi beni nefsim

Bin kerre nazar etdi gönül beytine Mevlâ

5 Handî kime ifşâ edeyim râz-ı nihânı

Ref' etmeyicek dilde olan zann u gümânı

Öz nefsini bil aynına gel alma cihânı

Sen etme nazar kimsenin ef'âline Sânî

Hayrihi ve-şerrihî minallâhi ta'âlâ

D.3/4

27

Gazel-i Hâkî Tahmîs-i Handî

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Tarâvet hâsıl eyler düşse şebnem berg ü bâr üzre

Hezârın âşiyânı nâbit olmaz şâh-sâr üzre

Nesîm-i subh-ı rahmet istemezse gül-i zâr üzre

Sular gül-berg-i handânı döker hâk-i gubâr üzre

Eger feyz almasa pervâne per çekmezdi nâr üzre

2 Nazar kıl dîde-i ibret ile mir'at-i devrâne

Kemâl-i fazl-ı Mevlâ'yı temâşâ kıl hakîmâne

Nice yüz bin şerâfet bahş kılmış hüsn-i insâna

Makâl-i ta'n-ı a'dâdan ne gam erbâb-ı irfâna

Atarlar seni harâbî dıraht-ı mîve-dâr üzre

3 Semî'âna urâfet dinlesin bu nutkumu yigrek

Hünerdir cân kulagında tutup mefhûmu berk etmek

Hücûm-ı mihnet-i endûh def' olmak için gerçek

Adüv eşrârını def' eylemek çün âh âşık teg

Kazâ medfa'ların vaz' eylemiş mevlâ hasâr üzre

4 Zihî ilm ü hünerdir hak bu kim dehre ferîd olmak

Velî mahlûka lâyıkdır belirmek nâ-bedîd olmak

Şekâvetden geçip mahz-ı kerâmetden sa'îd olmak

Cenâb-ı Hakk'a lâyık bir karâr üzre vahîd olmak

Temâşâ kıl cihânın hükmü sürmez bir karâr üzre

5 Sipâs ü hamd şükret Handiyâ ol matlabın noldu

Vücûd iklîmi el-minnet ser-â-ser nûr ile doldu

Bu terkîb-i muhabbet idi ahsen aslını buldu

Yine Hâkî'yle yeksân oldu âhir bilmedi n'oldu

Süleymân etmedi icrâ-yı hükmün iftihâr üzre

D.16/17

28

Tahmîs-i Handî

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1 Üstâd-ı cihân mât kalır mes'elemizden

Hayret-zededir gûş-ı felek menzilemizden

Lerziş-ver olur halk-ı cihân velvelemizden

Âfâk taşar teşnever-i kulkulemizden

Düşe dü cihân darbe-ger-i zelzelemizden

2 Ser-menzil-i Mısr-ı dile ger câmi'-i aşk ol

Nebl-i kerem ü himmeti bul râfi'-i aşk ol

Dinle sözümü hakkımı bil sâmi'-i aşk ol

Ey gûş-ı Züleyhâ dolıcak kâni'-i aşk ol

Feryâda düşer Yûsuf-ı cân gulgulemizden

3 Dil-hâh ise ol hükm-i meserret elimizden

Her vech ile kânûn-ı adâlet elimizden

Bir bir okuruz harf-i nezâket elimizden

Gülşende kalıp câm-ı muhabbet elimizden

Bülbül bile ser-mest yatur belîlimizden

4 Aslâ anamam bu haberi çarha ber-îşân

Mahzâ ki gönül şâdî ile vâlih ü hayrân

Bilmem ki sürer mi acebâ bu dem-i devrân

Sensiz ise gül-bâ-şeker bu şaşı hûbân*

Bir lokması geçmez sanemâ havsalamızdan

5 Sayyâd-ı kalem-bâz-ı gönül çıkdı şikâra

Handî iki başdan iki göz degdi nigâra

Bu nüktede iş var nazar et harf-i medâra

Bir cüzde ter akıtmayıcak ârız-ı yâra

Bir lü'lü'-i sünbül mü düşer sünbülemizden

D.17/18

29

Gazel-i Eşrefoglu Rûmî

Tahmîs-i Handî Efendi

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Şu yüzde varlıgın şâhid gerekdir dîde-i insân

Ve lâkin her bir insana degildir behre bu seyrân

Cemâlin pertevinden aks alıp âyine-i devrân

Tecellî şevki dîdârın beni mest eyledi hayrân

Ene'l-Hak sırrını candan anınçün kılmazam pinhân

2 *Rumûzât-ı İlâhîdir benim her nutk u güftârım*

Hezârân vahyden âsârdır enfâs-ı âsârım

Makâm-ı arşdan rü'yet getirdi seyr-i izhârım

Semâda seyr eder sırrım cihânı tutdu envârım

Mukaddesler cemîîsi benüm sırrımda ser-gerdân

3 *Benim ilm-i nihânımdan makâm-ı menzilim ma'lûm*

Tenekkürden müberrâdır kamu ma'lûme-i mektûm

Emir geldim benim emrim komaz bir kimseyi mahrûm

Çürümüş tenlere bir kez eger dersem bi-iznî kum

Yalın ayak ü baş açık duralar kamusu uryân

4 *Hicâb-ı âriyyetden keşf olur bana kamu yüzler*

Behişt-i rü'yetinden müstevîdir pîşeler düzler

Degil mahrûm seyirimle bu süfûfda gören gözler

Bu ay ü gün bu yıldızlar bu geceler bu gündüzler

Bu yazlar kışlar ü güzler benim emrimdedir yeksân

5 *Kemâl-i zât-ı tevhîde bekâ billâh mahremdi*

Olur kim hakkı bâtıldan seçen zîşân-ı ekremdi

Ben ol kutbum kamu vâriyyetim ma'lûm ola imdi

Cihân tılsımının bendi benüm elümdedir şimdi

Benim bugün bu meydanda benimdir top ile çevgân

6 *Bilenler ilm ü irfânı tecellîye olur hâiz*

Velî sûretde bi'l-cümle olur derece-i nâcîz

Hayât-efzâ-yı cândır her sözüm fehim eden nâkız

Benim ilm-i ledünnümde hezârân Hızr olur âciz

Benim her bir tecellîmde nice bin Mûsiler hayrân

7 *Adım Handî velî ammâ suverde belli tahkîki*

Sakın hem-sûret-i Rahmândan gel kılma tefrîki

Beyân etdim cemâl-i mutlakı ya sûret-i Hakk'ı

Sanırsın Eşrefoglu'yam ne Rûmî'yem ne İznîkî

Benim ol dâim ü bâkî göründüm sûretâ insân

D.30

3011

Mefâîlün Mefâîlün

1 Yeter cevr eyleme cânâ

Yazıkdır bana yazıkdır

Nedir bu nâz u istignâ

Yazıkdır bana yazıkdır

2 Senin oldumsa kurbânın

Tutardım emr ü fermânın

Beni öldürdü hicrânın

Yazıkdır bana yazıkdır

3 Gece gündüz kılam efgân

Gezerdim vâlih ü hayrân

Nedir bu cevr-i bî-pâyân

Yazıkdır bana yazıkdır

4 Gönül verdim sana ol dem

Dökerdim didelerden nem

Beni zem etmede âlem

Yazıkdır bana yazıkdır

5 Gönül hiç olmadı rûşen

Ya ben kanda tutam mesken

Eger öldürmek istersen

Yazıkdır bana yazıkdır

6 Adûlar vaslına mahrem

Olurlar ey yüzü gül-fem

Beni aglatma gel her dem

Yazıkdır bana yazıkdır

7 Tamâm mahbûb-ı âlemsin

Kulun Handî'ye elzemsin

Bu cevr ile müsellemsin

Yazıkdır bana yazıkdır

D.22/23

KAYNAKLAR

ACAROĞLU, M. Türker (1988), *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, Ankara.

AGÂH SIRRI LEVEND(1988), *Türk Edebiyatı Tarihi*,Ankara.

CANIM, Rıdvan(1995), *Edirne Şairleri*, Ankara.

ESRAR DEDE(2000), *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye,* (hzl.İlhan Genç),Ankara.

EVLİYA ÇELEBİ (2002), *Seyahatnâme*, (hzl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), İstanbul.

ESRAR DEDE(2000), *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye,* (hzl.İlhan Genç), AKM, Ankara.

FEDAİ, Harid (1993), "Kıbrıstan Divan Sahibi Bir Şair: Handi" *Uluslar arası Üçüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 25-29 Eylül 1993 Ankara, C.2, AKM.

FEDAİ, Harid (2003), *Handî Dîvânı – 1*, Ankara.

FINDIKLILI İSMET EFENDİ(1989), *Tekmiletü'ş-Şakâik*, *Şakâik-i Numaniye ve Zeyilleri*, (hzl. Abdülkadir Özcan), İstanbul.

KAZASKER SALİM EFENDİ(1315), *Tezkire-i Salim,* İstanbul.

MEHMET NAİL TUMAN(2001), *Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri,* I-II (hzl.C.Kurnaz-M.Tatcı), Ankara.

MEHMED SÜREYYA(1996), *Sicill-i Osmanî*, İstanbul.

DİPNOTLAR

• Gazi Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Araştırma Görevlisi

Orijinal metinde “Tercî’-Bend-i Dîger” şeklinde verilmiştir.

2 Orijinal metinde “Tercî’-Bend-i Rengîn-edâ” başlığıyla verilmiştir.

3 Orijinal metinde “Müseddes-i Muracca’” başlığıyla verilmiştir.

4 Orijinal metinde “Müseddes-i Muracca’” başlığıyla verilmiştir.

5 Şiirin baş kısmı orijinal metinde yer almamaktadır.

6 Orijinal metinde “Muhammes-i Tercî’” adıyla verilmiştir.

7 Orijinal metinde bu şiirin sonunda şu ifadeler yer almaktadır: " Aslâ olamaz kimse emrüne gerü ser yazılur nola bilmezlenür ve ol kâmet-i mümtâz. Kibâr-ı hüsn Muhammed Ahmed Osman Hüseyin Hasan Cemâl İzzet astıfâ yolu."

8 Orijinal metinde şiirden önce “Dülger Ömerzâde Hâfız Ahmed Efendi Hûbân-ı Cihân Olup Etvâr-ı Nâ-pesendîde ile Âşık Çelebi Sulbesinde Bulunmagla Tanzîm Olan” cümlesi bulunmaktadır**.**

9 Orijinal metinde şiirin başında “tercîh olunmuşdur” ibaresi yer almaktadır.

10 Orijinal metinde şiirden önce "Muhammes tercî-bend ki zıdd-ı aleyh tanzîm olunmuşdur” cümlesi yer alır.

11 Orijinal metinde, gazeller arasında yer alan bu şiir; bir murabba'-ı mütekerrirdir.